

Forord

Rambam præsenterer i år et varieret indhold, som består af både personlige beretninger og familiehistorie samt kunsthistorie og ny forskning. Der er nye perspektiver på veldokumenterede begivenheder og forskningstunge felter, og der er nye forskningsfelter og begivenheder, som ikke tidligere er blevet udforsket. Tidsmæssigt favner *Rambam* også bredt og inkluderer bibelhistorie såvel som moderne kulturhistorie og Anden Verdenskrigshistorie.

Igen i år indeholder *Rambam* en temasektion, som denne gang sætter fokus på de polsk-jødiske flygtninge, som kom til Danmark i slutningen af 1960'erne og starten af 1970'erne. For 50 år siden i år var studenterdemonstrationer i Polen med til at starte en række antisemitiske kampagner, og forholdene for polske jøder ændrede sig markant. Det resulterede i, at mange polske jøder flygtede fra landet, og en lille del af dem kom til Danmark. Med personlige erindringer fra tiden, fotografier og digte giver temasektionen et indblik i de polsk-jødiske flygtninges fortællinger.

Inge Bucka Mejlhede indleder dette års *Rambam* med en indføring i Paul Fischers kunst i anledning af Københavns Museums kommende særudstilling om ham. Den københavnske maler med jødisk afstamning satte kulør på Danmarks hovedstad og malede mange af byens vartegn, som de tog sig ud fra deres smukkeste side. En af Danmarks helt store kulturpersonligheder er hovedpersonen i Søren Blak Hjortshøjs artikel. Georg Brandes og hans omfangsrige tekstproduktion er der allerede forsket meget i, men Blak Hjortshøj præsenterer et underbelyst område af Brandes' arbejde, når han fremstiller Brandes' svar på spørgsmålet om den europæiske civilisations grundlag. Ole Andersen skriver om de bibelske profetier om Israels folk og land og fremstiller de forskellige tolkninger, som kristne har foretaget

af dem. I sin artikel dykker han ned i Femte Mosebog for at demonstrere, hvilken betydning forståelsen af den har for kristnes syn på Israel i dag. Alt imens tager Allan Falk på rundtur i Slagelses byhistorie, når han undersøger, hvilke jøder der fra det 18. århundrede og frem til det 20. har boet i byen. Han kommer omkring kendte såvel som ukendte jødiske familier og følger deres vej fra deres indvandring til Slagelse til deres udvandring eller bortgang i byen.

Temasektionen i årets *Rambam* introduceres af Svend Gottschalk Rasmussen. Han skildrer baggrunden for, at omkring 15.000 polakker udvandrede fra Polen i slutningen af 1960'erne. Dernæst fortæller Henia Vrazda, hvordan hun oplevede det, i sin personlige beretning om vejen fra Polen til Danmark. Hun gik på universitetet i Wrocław, da studenterdemonstrationerne i 1968 brød ud, og deltog i en strejke. Året efter rejste hun til Danmark med sine forældre, fordi hun følte sig uønsket i sit hjemland. Rikke Smedegaard indfører i politikernes og pressens håndtering af situationen i Danmark, da polsk-jødiske flygtninge kom til landet i slutningen af 1960'erne og starten af 1970'erne. De polske jøder havde stor medieinteresse, men alligevel gik der måneder, fra de første flygtninge ankom, til de blev omtalt i aviserne. *Rambam* bringer herefter en række af Dansk Jødisk Museums fotografier relateret til tiden og personerne, som flygtede til Danmark fra Polen. Endnu en personlig beretning beriger temasektionen. Malka Fish erindrer sin barndom og ungdom i Polen, som var præget af økonomisk trang og antisemitisme. Og som en konsekvens af studenterdemonstrationerne blev hendes mand tvunget til at gøre militærtjeneste, mens hun måtte tage sig af deres to børn alene. Temasektionen afsluttes med digte af den polsk-jødiske forfatterinde Janina Katz fra samlingen *Skrevet på polsk*.

Efter temasektionen skriver Henrik Goldschmidt om sin egen families historie. Den fortæller han for første gang og røber dermed hemmeligheden bag sit kunstneriske virke. Hans families vej gennem Anden Verdenskrigs rædsler er dét, der dagligt driver ham i hans musikalske arbejde. I sin artikel om jødisk aktivisme belyser Arthur Arnheim danske jøders reaktioner på besættelsen og truslerne om forfølgelse i efteråret i 1943. Han retter særlig opmærksomhed mod den unge danske jøde David Sompolinskys store indsats i forbindelse med redningsarbejdet i slutningen af september og oktober måned 1943. Sompolinsky var en vigtig person for dannelsen af Lyngbygruppen, som i efteråret 1943 og foråret 1944 hjalp hundredvis af jøder med at flygte til Sverige. Gruppens redningsarbejde er omdrejningspunktet for Jens Ulf-Møllers artikel, og han kommer ind på både de enkelte gruppemedlemmer, og hvem de jøder var, som blev hjulpet til Sverige. Ved den aktion, som tyskerne foretog i Danmark i oktober 1943, endte 470 mennesker i ghettoen Theresienstadt. Det kulturelle liv, som de oplevede, beskriver Pernille Villadsen i sin artikel. Med fire danske jøders erindringer viser Villadsen, hvilken betydning teatret havde blandt fangerne i Theresienstadt.

Det rige og mangfoldige felt, som dansk-jødisk kultur og historie udgør, er således bredt repræsenteret i årets *Rambam*. Rigtig god og medrivende læsning!

Cecilie Speggers Schrøder Simonsen
(ansvarshavende redaktør)